

ПРИМОРСКЕ НОВИНЕ

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА III ◊ БРОЈ 37 ◊ 10. ЈУЛ 1974.

ЦИЈЕНА 2. ДИНАРА

УЗ ДАН УСТАНКА ЦРНОГОРСКОГ НАРОДА

ТРИНАЕСТОЈУЛСКЕ ВАТРЕ

О ЗЛОЈЕЋЕН ШТО ЈЕ, ТАКОРЕЧИ, БЕЗ БОРБЕ изгубио оно што му је најдраже и најдрагоценје — златну слободу, црногорски народ је прије тридесет и три године, тринадестог јула четрдесет и прве, започео једну од најславнијих битака у својој војевима богатој и побједом украшеној историји. Та битака се од првог плотуна — код Вирпазара, Завале, Чева и Кучина, или Првених прла — разгоријевала све више, све силије и јаче као доказ да слободарски народ ни тог пута није поклекнуо већ да крвави обрачун тек предстоји.

Тога дана, који је ушао у историју, према готово голоруком народу стајале су до зуба наоружане фашистичке дивизије и пета колона у властитој земљи — није се знало што је од тоје било теже. А пред челиком окупљеним јединицама, које су сањале о петролеју Баку и рудном блату Кавказа, на њиховој — мислили су никим незадржivoј маршрути, испријечили су се потомци устанка и хајдука, који су вјековима, никад не питајући за њену висину, плаћали најскупљу цијену слободе. Према немилосрдним хордама наци-фашиста, тог славног тринадестог јула, нашла се војска коју до тада свијет није видио, израстајући упоредо с легендом која ју је од првог дана окруживала. Њени преци гинули су, кроз стоећа, на Царевом лазу и Вучјем долу, на Грачовцу, Фундини, Јанковом ждијелу, Голом врху и Станјевићима, по слажним и мрачним зимадима су им „мртвачки покти низали“, а на разбојништима и вјешалима, на које навијенима, „гаврани врани чарне очи им књуцали“. Угледајући се на њих и корачајући њиховим мученичким и свијетлим трагом, они су од тринадестог јула четрдесет и прве, па до краја рата, безброј пута доказали да је свако ропство — злочин и да је, исто тако, злочин мирити се с ропством, па су голоруки јуришали на митралеска гњијезда и голим грудима освајали наизглед неосвојиве тврђаве и градове.

Године пролазе. Тридесет и три су се нанизале на бескрајном низу пат-

ДАНАК МАГИСТРАЛН

Прошле суботе на дијелу Јадранске магистрале, који пролази кроз Будву, додогодила се тешка сабраћајна несрета. Аутобус каторске регистрације, налетио је на Мириша Шћепановића (30), техничара запосленог у ООУР „Авала — инжињеринг“ Будва и на једнојају ће да буде икона између, када је Гаврило Принцип прије шездесет година, огорчен и заљубљен у будућност из свога, пушао у

ма, градовима и рововима, ни у историји нечуvene покоље, данонишће ма- ршеве и колоне, смијег, ране и црвени локве крви пролетерске. Враћајући се у мислима путевима славе, синови црногорског народа поносе са својом прошloшћу и, радоснији него икад, кличу слободу у слободној земљи, оживљавајући у сјећању оне којих више нема да би им из пуних груди упутили ријечи захвалности и поноса: „Пали сте за велико дјело, а ми настављамо и завршићемо оно што сте ви започели!“ Тадј завјет — осврнимо се око себе, погледајмо једни друге и саме себе — већ одавно је стварност и сваког дана је то све више — све љепша и величанственија. Није се, значи, узлуд борило, гинуло, патило и побјеđivalo. Није узлуд проливана крв. Зато се с поносом сјећамо тринадстојулских огњева, оних који су их први разгорјели и који су, најчешће у цвијету младости, у њима изгорјели.

ДВИЈЕ ГОДИНЕ

Мјесец по мјесец и ево се на- вршише дviјe godine како са из- вјесним прекидима излазе „При- морске новине“. За оне који су били ангажовани око њиховог при- премања и уређивања ово је зна- чајан датум коме су претходиле дviјe godine mukotrpog rada „bez alata i zanata“.

Лист је за своје читаоце, чији се број стално повећавао — били они са подручја општине или из Београда, Загреба, Скопља, Сарајева, Париза, Вашингтона или Мелбурна — представљао пријатно о- свјежење и често изненађење у по- гледу форме, садржаја и тема које је обрађивао.

Бројна признања која је редак- ција добијала обавезују њене чла- нове и Издавачки савјет да у на- редном периоду уложе још веће напоре, како би „Приморске нови- не“ постале репрезентативно гласи- ло и јавна трамбина радних љу- ди и грађана наше комуне.

Биљежећи двогодишњицу из- лажења, честитамо својим читао- цима и грађанима наше општине 13. јул — Дан устанка црногорског народа.

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕЊЕ ДАН БОРЦА

ПРОГРАМ ПРОСЛАВЕ

Градска музика наступиће у Будви (06,00), Светом Стефану (06,40) и у Петровцу на Мору у седам и по часова.

Централна прослава за котарску, тиватску и будванску општину, с почетком у 8 часова, одржава се у селу Мрчајевићи, где ће бити евоцирана успомена на јуначку смрт народног хероја Ника Анђела и његових другова и другарица. Затим ће се у десет часова код Задружног дома у Градиошићи окупити омладина и грађани из све три општине.

Први аутобус са извиђачима за Тиват — Мрчајевићи полази у шест и по часова испред поште, а други креће из Петровца у осам часова, а сат касније продужава за Тиват из Будве.

Четвртог јула делегација Савеза бораца и омладине посетила је спомен обиљежја народне револуције и гробове палих бораца. Централна прослава одржана је у Бечићима, на месту где је откријена спомен-плоча Спасу Калађурђевићу храбром пушкомитраљесцу Ловћенског ударног батаљона, који је код Колашине пао у борби против италијанског окупатора и домаћих издајника. У присуству многоbrojnih грађана будванске општине, припадника Југословенске армије, омладине и извиђача споменик је отворио и освјејио у спомен на лик Спаса Калађурђевића његов комесар генерал Мирко Бурић.

Од стране Општинског одбора Савеза бораца додијељена ми је дужност, која ми причињава и велику част — рекао је, између остalog, генерал Бурић — да говорим над хумкама другова: Спаса Калађурђевића, Шпира Чучука, Митра Чучука, Јова Чучука и Крста Рафаиловића.

Борили смо се у съјежним колашинским врлетима. Окупатор и његове слуге имали су све у чему смо оскудијевали: доста хране, муниције, оружја и одјеће. Али, нијесу имали оно чиме смо располагали — идеју, слободарски дух и патриотизам.

Послије говора генерала Бурића свечаност је настављена у густим бечићким маслињацима. Чланови фолклорног ансамбла „Кањаш“, у живописним народним ношњама, изводили су одабрани програм, а затим су им се придружили и остали учесници прославе.

СКУПШТИНСКИ ЖИВОТ

Донијето више одлука

БУДВАНСКА СКУПШТИНА ЈЕ на сједници одржаној 3. јула 1974. године, на предлог свог Извршног одбора донијела "из значајних одлука предвиђених програмом рада.

Усвојена је Одлука о постављању огласних табли којом је утврђена обавеза за мјесне заједнице да свака на свом подручју постави најмање по једну огласну таблу до 31. 12. 1974. године, с тим што локацију и хебијистичко-техничке услове

Усвојена је Одлука о постављању огласних табли којом је утврђена обавеза за мјесне задјелнице да свака на свом подручју постави најмање по једну огласну таблу до 31. 12. 1974. године, с тим што ће локације и урбанистичко-техничке услове одређивати урбанистичка служба, али огласне табле морају да буду прописане величине и од постојаоног материјала с носачима металне конструкције. Циљ доношења ове одлуке је да се омогући радним људима и грађа-

нимана да се благовремено упознају с разним службеним саопштењима, прогласима и наредбама.

Одлуком о условима за држављанство паса прописана је обавеза грађана да су дужни пријавити допуслене одлуке о оснивању Центра за заштиту од пожара, с тим што рјешења о утврђивању обавезе доприноса доноси надлежни орган управе за послове привреде, а наплату представа врши Служба друштвених прихода.

Скупштина је донијела закључак да се нацрт детаљног урбанистичког плана дијела стамбене зоне у Буљарици стави најавни увид, тако што ће се изложити у Буљарици од 3. 7. до 3. 8. 1974. године. Нацрт с приједлбама ће се доставити Комисији за стручну оцјену детаљних урбанистичких планова, да би, након тога, Извршни одбор утврдио коначни текст предлога плана и доставио га Скупштини на усвајање, најкасније до 15. 9. 1974. године.

више станова, уколико он ре-
мети мир станара. У случају да
се пас не држи у складу с од-
редбама ове одлуке сматраће се
напуштеним и могу га унишити
ловачке организације, Шум-
ско газдинство и грађани и то уз
награду, а овлашћен је и надле-
жни орган да може ангажовати
појединачна лица за уништење па-
са. Високе новчане казне пред-
виђене овом одлуком гаранција су,
уколико надлежни органи буду ефикасни, да ће се на по-
дручју комуне коначно завести
ред у односу на држање паса и
тако елиминисати чопори тако-
званих луталица, чијим се толе-
рисањем у сезони нарушава те-

Одлука о висини и условима добијања награде за уништење незаштићене дивљачи и паса-скитница донијета је у циљу њиховог елиминисања. Повећање награде исплаћују се из Фонда за унапређење пољопривреде и шумарства. За вука се плаћа на-града од 300, односно за младун-
шко стечени реноме ове тури-
стичке регије.

Скупштина општине дала је сагласност на Статут Културног центра, али како је он донијет крајем прошле године и на ос- нову тада важећих прописа, то како са формално правне стране, тако и у односу на садржај, мора претрпети измене, па је нало- жење да се формални и суштински недостаци отклоне у закон- ском року.

Дата је сагласност и на Статут Основне школе „Стјепан Ми- троз Љубишић“, осим за одредбе чланова 4 и 138, за које је опи-

чланова 4 и 156, за које је опијењено да су противзаконите, па је наложено да се у законском

Млади ствараоци на мору

Млади сарадници радио станице Југославије: дописници, пјесници, глумци и сви они који сарађују у дјечјим емисијама, њих осамдесеторо на броју, провеле су десетодневни одмор у Будви. То је била награда младим ствараоцима за успешну сарадњу, коју им сваке године дођељују радио-станице Београда, Загреба, Љубљане, Скопља, Сарајева, Приштине и Титограда. Заједно с њима, у старом будванској хотелу „Авала“ боравили су и уредници дјечјих емисија наших радио станица. Повели смо разговор с Надом Мехмедбашић, уредником дечјег програма Радио-Сарајева.

— Покушали смо да доведемо дјецу из најудаљенијих мјеста Босне и Херцеговине, — рекла нам је она. Тако се ту нашао и Предраг Дебељушко, добитник неколико републичких награда, Божидар Ковач из босанског сеоца Доње Жешће, који похађа Основну школу „Вук Караџић“ у Устикolini и свакодневно прелази од куће до школе и обрнуто по тридесет километара. Ту је и тренутно талентован Предраг Хегедуш. Имамо, иначе и велики број најмлађих сарадника. То су праве мале редакције, али их, нажалост, нијесмо могли све повести на одмор.

У група Марка Арсовског, уредника дечје емисије Радио Скопља налази се **Верица Ражевска**, добитница прве награде за ликовни рад, затим **Гордана Васиљевска** и **Тошо Ношпал**, добитници прве награде за новинарску репортажу. Младе новинаре Радио Јубљане, који учествују у свим дјечјим емисијама говорног програма, на наградни одмор довела је **Мића Лисјак**, уредник емисије Радио Јубљане. Дјечаци су из разних крајева Словеније и први пут су посетили Црну Гору. Најбољије екипе довели су у Будву **Цомо Роши**, редитељ Радио Приштине, и **Сенка Милић**, уредник музичке емисије Радио Београда. Дакле, право „крем-друштво“ младих новинара, глумача, пјевача и сликарса из цијеле земље уживало је ових дана на најљепшој будванској плажи — Могрен, манифестију братство и јединство југословенских народа.

В. Станишин

СЕДМИ КОНГРЕС СУБНОВ

НАЈВИШИ ДОГОВОР БОРАЦА ЈУГОСЛАВИЈЕ

СЕДМИ КОНГРЕС СУБНОР-а ЈУГОСЛАВИЈЕ одржан је у Загребу од 19. до 21. јуна 1974. године. Конгресу је присуствовало, у име око милион чланова борачких организација, преко 500 делегата, чланови досадашњих савезних тијела и кандидати за нова руковођећа тијела СУБНОР-а Југославије.

Чињеница да је Седми конгрес СУБНОР-а Југославије одржан непосредно послије историјског Десетог конгреса СКЈ омогућила је да се на њему темељите и дубље сагледају досадашњи резултати и да се одреде будући задаци.

у основним материјалима и у дискусији више од стотине делегата констатовано је да је СУБНОР између Шестог и Седмог Конгреса постигао значајне резултате на свим пољима рада и да је увијек био активан политички чинилац у нашем друштву, поуздан ослонац политичке Савеза комуниста и Социјалистичког савеза радног народа.

У току тродневног рада Конгреса — у извјештајма рефератима, дискусији, закључцима и измијењеном и допуњеном Статуту СУБНОР-а Југославије — домицирала су сљедећа питања карактер, мјесто и улога борачке организације у нашем самоуправном социјалистичком друштву, његовање и развијање традиција НОР-а и револуције, јачање подрштављавање народне одбране безбедности и самозаштите брига о економско-социјалном положају бораца и инвалида.

На Конгресу је дефинисана програмска оријентација и постављени су оквирни задаци на којима убудуће треба да заједно с другим организованим снагама друштва, ради организације бивших ратника и сви њихови чланови.

Борци су обавезни да га-
даље буду у првим редови-
ма битака за своопшти на-
предак наше самоуправне
социјалистичке заједнице, зо-
добро човјека. Изражавају-
ћи идејна и политичка опре-
дјељења, вјерно презентира-
на у дискусији, Конгрес је
обавезао своје чланове, орга-
низације и руковођства да у
наредном раздобљу појачају
дјеловање, прије свега у Со-
цијалистичком савезу досље-
дно остварујући ставове и
политику Савеза комуниста
у борби за даљи развојак на-
ше самоуправне социјалисти-
чке заједнице на основама
Устава СФРЈ, устава соција-
листичких република и по-
крајина и документата доне-
сених на Десетом конгресу
СКЈ.

СУБНОР ће се посебно за-
ложити за његовање и раз-
вијање револуционарних тра-
диција и тековина НОР-а и
уграђивање друштвених и
моралних вриједности соци-
јалистичке револуције у све
друштвене односе, првенст-
вено у области културе и
васпитања и да у што већој
мјери постане брига читавог
друштва, а нарочито Соција-
листичког савеза и организа-
ције младих. Развијање и
јачање револуционарног кон-
тинуитета, његово стално бо-
гаћење, на тековинама и на-
слеђењима наше борбе и рево-
луције, новим вриједностима

и садржајима, стална је политичка обнова бораца и борачке организације, али под условом да се тај интерес утжива у укупност интереса и напора које чине све структуре друштва, а у првом реду млади и радничка омладина посебно.

Борци су неуморно и одговорно и до сада радили, а то ће чинити и убудуће, најачању, усавршавању и подручиштвавању општенародне одбране, безбједности и самозаштите. Борци, нарочито треба да код свих грађана развијају свијест о томе да одбрана земље није само њихова обавеза и право него и питање части и патриотизма сваког нашег човјека, да је оружана борба основни облик отпора сваком агресору и да нашим борбеним цреполуционарним искуством још више треба да се користе у практичној дјелатности у организацијама удруженог рада, мјесним и интересним заједницама и другим самоуправним организацијама.

Конгрес је посебну пажњу и бригу посветио економско социјалном положају бораца и инвалида. Уз позитивну оцјену досадашњих рјешења и напора, друштва у економско-социјалном обезбеђивању бораца, инвалида и породица погинулих ратника у закључима се наглашава да то представља трајну бригу свих друштвено-политичких заједница и организација, тим прије што још нијесу из задовољавајући начин ријешена нека актуелна борачка питања. Закључено је, такође, да права бораца треба развијати и унапређивати у складу с могућностима и растућим степеном нашег друштвено-економског развоја.

Седмом Конгресу СУБНОР Југославије стигло је више од 850 представки и жалби које се односе на различита питања из ове области. Конгрес је пажљиво размотрio све представке, молбе и жалбе и одлучио да се све оне доставе надлежним органима с препоруком да их размотре и ријеше у духу законских прописа и закључачка Конгреса, а да се по томе подносиоци обавезно обавијесте. На Конгресу је дошло и до значајних промјена у Статуту организације. Основни циљ измјена и допуна Статута је у даљем јачању политичког карактера организације и њеној чврстој повезаности са СКЈ и осталим социјалистичким снагама у оквиру ССРН Југославије. Усвојене измјене и допуне обавезују чланове да политички стално буду активни у остваривању циљева револуције. Наглашено је да СУБНОР није посматрач већ активни чинилац, да није стаљешка већ политичка организација. У том контексту утврђена је и обавеза борбе против свих негативних појава које коче развој друштва.

Измјенама и допунама Статута извршено је усклађивање структуре организације са уставним и политичким промјенама. СУБНОР и даље остаје јединствена организација за цијелу земљу, с јединственим циљевима, задачима, правима и обавезама.

Пеко Пијадешевић

Пристаниште у Будви

ГРАДИЋЕ СЕ ЛУКА

ЗА БРЖИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА неопходна је и изградња одговарајућег броја лука, и то нарочито у оним појасевима који претендују да се формирају као центри појединачних регија.

Иако се будванска регија формирала као центар, манифестијујући одлике репрезентативног квалитета туристичке метрополе, још увијек се осјећа недостатак одговарајуће луке.

О реализацији ове идеје отпочели су разговори још 1960. године и, на основу склопљених аранжмана, у 1962. и 1963. години извођени су радови на каналу и маневарском простору, али, пошто нијесу обезбијеђена средства за изградњу новог гата, дошло је до обустављања даље изградње. Тек 1973. године представници Скупштине општине Будва и „Прекоокеанске пловидбе“ из Вара актуелизирају ову идеју и починују разговоре о реконструкцији и проширењу постојеће у туристичку луку. Договорено је да се измијени раније пројекат и приступи изградњи једног гата на стубовима, ширине 12, а дужине 100 метара. Овакво рješenje, које је у складу с усвојеним урбанистичким планом Будве, подстиче развој јахтинг-туризма, јер оспособљава ствару луку за прихватавање јахти, а не ремети процес обновљавања плаџа под утицајем морске струје. Гат би се изградио поред садашње аутобуске станице, и то у продолжетку улице која пролази поред куће Аићус, тако да се

поклапа са садашњим навезом за извлачење чамаца.

У разговору с банкарским стручњацима видјело се да постоји могућност обезбеђења финансијских средстава па су израђени комплетни пројекти новог гата и оперативне обале у Будви и програм реконструкције и проширења постојеће у туристичку луку.

Отварањем луке доприњеће се даљем развоју излетничког туризма, а порастуће приходи ферибота „Свети Стефан“, када из ове луке буде саобраћаја два пута недељно на релацији Вар—Будва—Котор—Дубровник. Ова инвестиција значиће много за привреду будванске регије и даље ће стимулisati туристичку потрошњу. Сви показатељи су позитивни. Само приходи ферибота, не рачунајући друге бродове који би саобраћали преко ове луке, повећали би се искључиво кроз излете са 1.303.213 у 1973. на 7.498.000 динара у 1980. години или годишње у просјеку, за по 1.710.000 динара. Са 500.000, колико сада остварује лука приходи будванске привреде попели би се у 1980. години на 6.531.000 динара. То нијесу сви ефекти, јер су обухваћени само они који се могу везати за појединачна мјеста потрошње.

Улагања у реконструкцију и проширење луке износе око 7.500.405. динара, с тим што би радови требало да отпочну одмах и

да се заврше до краја 1975. године.

Имајући све ово у виду, Скупштина општине Будва је на јаједничкој сједници свих вијећа усвојила инвестициони програм и донијела одлуку о задужењу за планирани инвестициони кредит у износу од 7.125.384 динара код Инвестиционе банке у Титограду са роком враћања од 15 година и уз камату од 6%. Кредит би се искористио у току двије године, и то у овој — 1.904.904, а у 1975. години — 5.220.480. динара. Отплата почиње двије године по искоришћењу кредита, без интеркаларне камате, с тим што што би се вршила у годишњим ануитетима, на крају сваке године.

Димитрије Јовановић

УЧЕНИЦИ ДЈЕЧЈЕГ ВРТИЋА ОДРЖАЛИ ПРИРЕДВУ

Прва генерација ученика Дјечјег вртића у Радовиници одржала је ових дана своју прву приредбу у дому културе „Урош Раутовић“. Око 150 постјектаца приредбе, већином мјештана, задовољни су припремљеним програмом.

М. Г.

Сјутра, 11. јула, одржава се заједничка сједница Општинске конференције Савеза комуниста и Општинске конференције Савеза омладине, на којој ће се разматрати актуелна питања јачања друштвеног положаја Савеза омладине и задаци Савеза комуниста у вези с тим.

ИЗ СЈЕНКЕ НА СВЈЕТЛО

КОНКУРЕНЦИЈА

Због своје изузетно споре градње Скадар на Бојани је у пјесми опјеван. Хотел „Ас“ у Перазића долу сјероватно неће бити опјеван, али због овакве своје градње има све услове да Скадру славу преотме.

Док су, приликом изградње Скадра, људи градили, а „виле“ разграђивале, наш хотел „Ас“ људи и граде и разграђују, и, што је најгоре, због тога се уопште не сјекирају! Докле?

ФИЛМСКИ ПРОСЈЕК

Док се у неким радним организацијама јавно претреса и колико је ко примио дневнице по основу службених путовања, у другима су, чак, и подаци о личним дохочима за спољни свјет „табу“.

Скоро смо сазнали да у предузећу „Зета филм“ просјечни лични доходак по једном раднику износи 330.000 старих динара.

Поштovanje филмације, изгледа да вам до сада није било лоше.

БУДВАНСКИ РАРИТЕТ

Статутом Основне школе „Стјепан Митров Љубишић“ у Будви одређено је да ова школа обухвати само дјецу чији родитељи живе на њеном подручју.

Произилази да дјеца чији родитељи живе ван овог подручја (на пример у Петровици на мору) не би имала право уписа и похађања наставе!

Како Будва нема ни средње школе тешко би било овдашњој дјеци када би се и остale просветне установе повеле за овим примером.

ТАТАРИЈАДА

Сви радници Електродистрибуције у Будви, сем дежурног електричара, присуствовали су расправи пред Уставним судом у Титограду, где је, послије дугог „пријатељског“ убеђивања, пала одлука да се ова радна заједница може издвојити као основна организација удруженог рада из састава Електродистрибуције, Котор, коју је пред овом судском инстанцијом заступао генерални директор Вуко Татар.

Са укљученим сиренама на колима од Титограда, до пословне зграде у Будви будвански електродистрибутери прославили су своју самоуправну побјedu.

ПРОТЕСТ

Другови комуналци, пријужујемо се бројним протестима грађана и тражимо вашу хитну интервenciју Стоп. Ми то чинимо због свог изгледа, а не због здравља грађана Стоп. Сматрамо да ћете нас бар у главној сезони редовно прати и празнити нашу садржину Стоп. Учините то у интересу општег здравља, а не због нашег изгледа Стоп Канте за смеће.

НЕСТАШИЦА

Грађани се чудом чуде због чега залихе петролеума на овом нашем подручју тако нагло нестају.

Да то објаснимо у повјеренju: Угоститељски радници покуповали су све залихе петролеума да би омогућили својим гостима свакодневно скidaње флекса од катрана с тијела и купајућих kostima.

МАРКСИСТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

ДРЖАВА КОЈА ОДУМИРЕ

ПОД ПОЛМОМ ДРЖАВА подразумијева се основни и најважнији облик политичког организовања сваког класног друштва. Настала као продукт антикласичких, класних супротности, које се не могу разрешавати у оквиру датог поретка без посебне организације за принуду, она је чувар класне владавине и организована снага јавне власти с основном функцијом: да штити одређени поредак и производне односе на којима се заснива економска доминација владајуће класе. Као таква, она је друштвена организација која средствима принуде и другим погодним инструментима обезбеђује опште услове за опстанак и функционисање конкретног друштвеног поретка. У том смислу, држава је репрезентант и заступник интереса владајуће класе.

Као свака историјска категорија, држава није вјековјечна, већ је подложна промјенама и одумирању: њена организација и функција стално се мијењају зависно од више чинилаца који на то утичу.

Као социјалистичка, наша држава постепено одумира. Упоредо са изградњом и све пунијом афирмацијом социјалистичких производних и друштвених односа, у којима радни људи управљају производњом и расподјелом добара, као и осталим друштвеним пословима, мијењају се функције и организације социјалистичке државе. А како се механизам друштвеног смаоуправљања оспособљава да регулише друштвене процесе, тако се и обим државне активности сужава на неопходну мјеру. У томе се и манифестијује процес одумирања државе као апарате класне владавине. Елементи државности биће, међу-

тим, карактеристика и социјалистичког друштва све док постоје противуречности између посебних и општедруштвених интереса. Так у комунистичком друштву „држава ће“ — према Енгелсу „отићи у „држава старина““.

У нашим условима одвија се процес хумане асоцијације радних људи ради владавине над стварима и токовима економско-политичког развоја друштва. На пријуди заснована организација замјењује се асоцијацијом непосредних производа и самоуправљача. Кроз овај процес радничка класа враћа себи отуђену политичку власт и преузима друштвене послове у своје рuke.

Какав је однос радничке класе и њеним авангарде према држави и њеним организацијама? Он је био и остао дубоко базиран на научним основама марксистичке теорије. Јер Савез комуниста Југославије, борећи се против свих видова отуђивања између радничке класе и за квалитативне промјене у бићу државе у нашим условима не би смјела да се превише осамосталује од радничке класе, јер, ако не би била сведена у грађане и нужног постојања и ако би остала без „строге контроле“, она би почела да се отуђује као сила за себе.

Самоуправљање као хумани концепт и реалитет наших друштвених односа одлучу-

но одбације схватање о држави као сили која стоји изнад друштва. Кроз развој од скора три пуне деценије, СКЈ је стапио имао критички однос према држави, свакоја и њену организацију и функције на најнужнију мјеру. Такав однос подразумјевајући да тражење и изналажење нових путева у развоју самоуправних социјалистичких друштвених односа и државе која ће у погледу своје суштине и функција бити у складу са достигнутим односима.

Сваки напредак у развоју самоуправљања и реалности друштвених односа и државе која ће у погледу своје суштине и функција бити у складу са достигнутим односима.

Иако у самоуправним условима држава нема услова да јача као апарат власти, ипак се радничка класа још не може одрећи њених услуга. Ради се само о томе да се држава следи у најнужније оквире и да се у погледу њених престојастих функција и да се држава у остварењу њеног историјског задатка. Могу се мијењати облици политичког организовања, али држава мора остати инструмент у рукама радничке класе како у борби против покушаја да се током хисторије окрене наратив, тако и ради обезбеђења даљег успјешног развијања социјалистичких друштвених односа.

У савременим условима важно је да и држава, као један од облика политичке власти, успјешно остварује Уставом утврђену оријентацију. На комунистима у државним органима је да се иштвје организација, преузима већу одговорност и повећају ефикасност рада државног апарате, који служи интересима радничке класе.

Функције и обим дјеловања државног апарате утврђени су Уставом: у области живота, где је прописано њено дјеловање, она треба да буде ауторитативна и одговорна пред друштвом, а тамо где је нema уставних функција, она мора да одумира и да узмице испред непосредне демократије. Њено одумирање истовремено је и процес изградње бескласног друштва кроз форму социјалистичког самоуправљања у свим токовима и облицима друштвеног живота.

Д. Станковић

БРАЈИЋИ У УСТАНКУ

БРАЈИЋИ СУ ТРИНАЕСТОГ ЈУЛА 1941. године устали сви до једног у борби против окупатора, и стари и младо. Ујутро рано око четири сата онколоили су жандармеријску станицу у којој је било пет жандарма који су наставили да служе окупатора. Послиje опкољавања, у кућу Душана Н. Мартиновића ушао је Митар Вукалов Иванчевић, који је имао задатак да разговара с жандармима и да их позве на предају. Након краћег разговора жандарми су прихватили позив. У станици је било неколико пушака вишака које су узете и подијељене онима који их нису имали. Прекинута је телефонска линија са Будвом и Цетињем, тако да је ова акција већ око пет сати била завршена.

Одмах послиje тога Брајићи су поставили барикаду на путу за Оћом и на путу на Тръланку. Недеље око седам часова дошао је Ђуро Тодоров Куљача, који је предложио да се не држи положај на путу, и рекао да не би требало да сви људи устају, већ само млађи, а стари да би требало да се повлаче кућама, да није директиви за општи устанак већ да се воде герилске борбе. Послиje овог разговора Брајићи су се повукли у планину иза Вјетренника и формирали се у четири групе по селима Стојановићи, Прентовићи Мартиновићи и Угљешини. Стари људи нијесу прихватили предлог да се врате кућама, сматрајући да би то била срамота. Овог истог јутра Грађани и Радомирци су на територији Брајићкој код Сеонтијске ушитили четири италијанска камиона и три моторицика.

Недеље поподне добили smo вијест да се ће борба на Обзовини између Јуботињских устаника и Италијана и да би им требало помоћи. Колико се сјемам око четири или пет сати једна наша група, од око тридесет пет устаника пошла је у узвод Јуботињанима, изашла на Козарев врх и припуштила им Италијане, који су се дијелом пробили према Будви и била дочекана од устаника из Мана у селу Лапчине.

Ми који смо били на Козарев врх повлачили смо се ка планини. Понто се смркло група Стојановића, Прентовића и Мартиновића осталла је у планину, а група Угљешини је преšla на Репиншту.

Другог дана, 14. јула 1941. године, било је све мирно. Непријатељ није нападао, нити пролазио, али је народ иселен из кућа и налазио се у шумама. Тако је прошао и 15. јула. Сљедећег дана једна група Брајића отинала је на Јуботињу на Кошћеле одакле је донијела један тешки митralез „БРЕДУ“ и неколико сандука муниције, тако да је ова „Бреда“ већ 17. јула била постављена на положај Мала Јева — Штек. У овој групи која је ишла на Кошћеле колико се јавио били су Анто Дапчевић, Ристо Иванчевић, Митар Иванчевић, Блажко Мартиновић, Марко Прентовић и Нико Дапчевић.

Дана 17. јула 1941. године положај на Брајићима био је посједнут. Група Угљешини, Мартиновићи и Прентовићи заузела је положај Синђелићи, Веља Јева, Мала Јева, Штек, Калове Крше и пола средње Змиње Главе, а група Стојановића налазила се према Оћи. Ирмничани су били посјељени на средње Змиње Главе и Змињу Главу према Змињим доцни-

ма испод Граба. Барикада је била постављена на Тръланку. Тог дана рано ујутро почели су да надлеђује авиона и да испитују и снимaju терен и положаје. Брајићи су били на положају и осматрали кретање колоне која је пошла из Будве за Цетиње. Око осам часова колона је стигла на Брајиће. Војници су почeli да залазе по кућама. Зајали су школу, кафану Вукала Прентовића. Старог Вукала су убили, пошто није могао да се склони. Запаљена је попова кућа која се налазила код самог пута, кућа Митра Мартиновића, Ђура и Ника Плоште. На Италијане се ватра није отварала све док колона чељади није дошла до барикаде на Тръланку изнад куће на Вировима. А тада је командир чете Ристо Филипов Дапчевић дао знак за отварање ватре и борба је отпочела. У почетку су у њој учествовали Брајићи и Ирмничани. Италијани су употребили тенкове. Борба се све више распламсавала. Непријатељ је био ухваћен у котлину од врха Оће до Тръланке изнад куће на Вировима и није имао могућности да се докхвати брана нити шуме. Колико се сјемам око десет сати дошли су Паштровићи који су избили на Космач и они су сдвигали значајну улогу. Једна група Манина, у којој је био Јово Илијин Станишић с пушкомитралезом, пробила се изнад Прентовића и Мартиновића и избила из места звано Богаљин. Одакле је отворила ватру на непријатеља. Да су друге групе, које су се налазиле иза села Стојановића биле активне као ова с Јово Станишићем, не би ни један италијански војник успио да се врати с Брајића, јер је требало прекинути одступницу на врху Оће. Борба се стално развијала и свом жестином трајала до пет сати послиje када је била окончана. А када је непријатељ био потучен, пошло се на Јуриш. Тада је погинуо Нико Милов Вујачић и ранио Зарида Јоветић који су се читаво вријеме херојски борили против непријатеља.

На попришту smo напали на камionima везане и убијене таопце из Будве: Срзентића, Шпандијера и Јубишића, а Николу Зено вића жива. У овој борби „брода“ је одиграла највећу улогу, јер је читаво вријеме и без прекида пушала. На овој борби били су другови Ђуро Савој Иванчевић, Марко Прентовић и Један жандарм који нам је пришао 13. јула, колико се сјемам звао се Домазетовић.

Непријатељска колона била је јачине батаљона приокошљаша. Погинуло их је и заробљено преко 200. И данас на Космачу постоји плоча на којој су Италијани написали да их је погинуло 144. Група од 60 заробљеника одведена је преко Паштровске Горе за Бечеље и стријељана, док је једна мања група одведена из Сеода за Црничићу. Уништено је 17 камиона и 15 моторицика, један тенк и лимузина команданта фашистичког батаљона који је погинуо у борби.

Погинули Италијани нијесу одмах закопани па су лешеви почели да труну, те се 19. јула 1941. године приступило закопавању љехове. На камionima је било много ствари које је непријатељ пљачкао од Бара преко Паштровића. Вријеме од 18. до 27. јула било је неизјесно. У селу се није нико могао вра-

тати, већ је народ живио у шумама. На Његалици, где је било окупљено све становништво села Угљешини, људи нијесу знали шта да раде. Неки су предлагали да се предају како би спасили породице, други су се позивали на то што је у Брајићима направљена велика касарница од италијанаца, који нијесу ни закопани како треба. Нико није вјеровао да Италијани небе убијати жене и децу, старо и младо, Превладало је мишљење да се породице врате у село. Неколико другова је рекло да се неће предавати, већ да остали који се буду вратили у село пребаце на њих сву кривину.

Дана 27. јула 1941. године на Брајићима су наступили Италијани, тако да се није имalo куда, јер је војска наступала од Будве, Мајстора, преко планине, од Цетиња, Ирмничине и од Паштровића. Излаза није било, па су у руке непријатеља пали и другови који су били одлучујачи да то не ураде. Остали су у шуму Андрија Клањ, Митар Иванчевић, Владо Лучић и Душан Мартиновић. Италијани су 27. јула попалили сне куће у Брајићима, почињачкали стоку и уништили. Италијани су цркву у Брајићима претворили у затвор и све Брајиће, од 14 до 80 година старости стрпали у цркву, док су за жене и децу направили провизорије логоре. У цркви је почело мучење, преbijanje и малтретирање. Италијани су људе вјешали и тukli до изнемогlosti, тако да су од њих, одпадали комади живог меса. Талијани су и стријeљали три угledna другa i борца и то: Митра Илија Мартиновића, Божа Васова Иванчевића и Тома Ђурову Клању. Група Угљешини, која је пала Италијанима у руке одведена је у Цетиње. Из цетињског затвора почетком септембра мјесец 1941. године ове групе интерниране су у логор Клос у Албанији.

Марко В. Мартиновић је као стар ухваћен код кује прије борбе на Брајићима. С обзиром да су у његовој куји нашли читаву библиотеку, Италијани су мислили да су ухватали вођу усташke, те су одвели у Будву у њега и његову жену Ивану. Марко је у затвору био мучен и тучен, преbijan и малтретiran. Знао је да говори добро италijanski, али није хтio све dok није bio осуđen na robiju. Нас деветорију сместили су у затвор у Будви у једноj келиji. Марко је чуо да је дошао неко sa Брајићa u затвор и поручио је кроз једну „шицијунку“ да назимо da нишta ne говоримo niti признаjemo. Јемо непријатељу, па је на мене ова Маркова порука оставила лијеп утисак који никада није sam заборавио. У логору „Клосу“ u Албанији било је интернирано 60 Брајића. Нијесу пристали да се врате куји под условом да приме окупаторске пушке и ако је било притиска и наговарања од стране окупатора и домаћih издавањa.

Значајно је да 13. јула 1941. године није остало niti једног Брајића од 17. do 60 година који није узео активног учешћa u борби која је вођена 18. јула 1941. године.

Ову борбу су водили Брајићи, Ирмничани — Подгорани, који су посјељени ове положаје по директиви Партије и по одобре-

њу Међуопштинског комитета. Око 10 сати група Паштровића која је избила на Космач одиграла је велику улогу. Тако истој групи, Мајна која је била с Јованом Илијићем.

Тачно је и то да је било неколико Јуботиња из положаја Јурића Орловог Крша и да су отварали ватру на непријатеља, док су остали Јуботињани стigli касније на поприте борбе.

Борба на Брајићима зависила је од самих Брајића и њиховог држава, да су они одиграла нај-

већu уlogu и da су na vrijeđem bili zaузeli svoje položaje, te da su otvorili vatru u pogodnom trenutku, kada se neprijačatelj uveličao u kotlinu od Brka Oče do Virova. Oni su naivni tretirali iznijeli tog dana na svojim leđima.

Репресије непријатеља магајаје да је поднесе само поштен и чистан народ којем је слобода драка од свега и од живота.

Јован Т. Иванчевић

ХЕРОЈИ СА ШПАЊОЛЕ

Двадесет и осмог јуна највишило се четрдесет и осам година од када су у злоглавној тамници „Шпаньола“ под Херцег-Новог стријељани родолуби, који су као четовође Паштровића прешили на страну Црне Горе и са оружјем у руци борили се против Австро-Угарске.

Од укупно осамнаест стријељаних родолуба, њих осам су били из Паштровића, и то: Милан и Лазо В. Срзентић, Саво Ђанђу, Ђура Зено-вић, Крсто Вуковић, Марко Калошtro, Нико Павловић и Мило Митровић.

Становници Доњег Грбља ријешили су да са расположива средствима уложе у уређење села и њихово повезивање прилазним путевима с Јадранском магистралом. На том послу није изостала ни помоћ мјесне заједнице с овог подручја. Повезивањем Јадранског пута и Битовог створени су услови и за изградњу пута до села Јешићи, чији су мјештани уредили и сеоско гробље и први направили расvjetu. За изградњу прилазних путева мјесна заједница издvojila je 20.000 dinara.

М. Гиљача

СЕМИНАР ЗА ВАСПИТАЧЕ

У Будви је одржан тродневни семинар за васпитаче чији је организатор био Републички завод за унапређење школства. Основна тема била је физичко васпитје здравstvenog mjeseca, a na radu seminara su учествовали познати педагошки стручњаци из Никшића, Титограда, Београда, Загреба и Кикинде.

На семинару је било ријечи о реформи образовања у свјетлу документа Деесетог конгреса СКЈ, о чему је говорио др Радуле Секулић, директор Педагошког

ВЕЋИ ПРОМЕТ

Јахting-сервис у Будви, који послује у саставу котарског предузећа Југонетрол, већ на почетку туристичке сезоне постиже znatno promet. Бензинска пумпа капацитета 40 тона, која се налази на самoj obali mora, snabdiјeva zimi domaćinstva lož užeđem, a ljeti taksi čamcima i jahtama. Prema riječima Ima Radanovića, promet imosi sada oko 4000, a van сезоне oko 1500 dinaara dnevno.

М. Г. Гиљача

РАДНИМ ЉУДИМА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ДОМОВИНЕ УПУЋУЈЕМО СРДАЧНЕ ЧЕСТИТКЕ УЗ

13. ЈУЛ

ДАН УСТАНКА НАРОДА ЦРНЕ ГОРЕ

ОПШТИНСКА КОНФЕРЕНЦИЈА САВЕЗА КОМУНИСТА БУДВА

НАШИМ ЦИЈЕЊЕНИМ ГОСТИМА, ТУРИСТИЧКИМ РАДНИЦИМА И ГРАЂАНИМА БУДВАНСКЕ ОПШТИНЕ СРДАЧНО ЧЕСТИТА

13. ЈУЛ

ДАН УСТАНКА ЦРНОГОРСКОГ НАРОДА

ООУР „АВАЛА“

БЕЧИЋИ

ИЗ ЛОГОРСКИХ ЖИЦА

Бар-Фођа - Калфиорито...

(СЈЕЋАЊЕ НА ПОДВИГ ИЗ ДРУГОГ СВЈЕТСКОГ РАТА)

Димитрије Јовановић

ИХ ЧЕТВОРИЦА — ДИМИТРИЈЕ-ДИМО ЈОВАНОВИЋ, НИКОЛА-КОША ДИМИЋ, САВО СТАНИШИЋ И ЉУБО БОРЕТА — сада средовечни људи — врањају се у мислима у прилично даљеку прошлост, у године када су били млади, и покушавају да се заједнички присете имена и ликови осталих актера једног у аналима другог светског рата ријетког подвига. Сва четворица слажу се да се он збио приједесет и једну годину у Фођи и да су сви до посљедњега — а било их је преко три стотине — били спремни да се до посљедње могућности боре. Нијесу се мирили с перспективом, која је изгледала јединно извесна, да за њих нема повратка. Ријетко се могло чути да било ко од њих прича о страхотама рата и о дејству које је он оставио на њих. Живећи дugo у несношњивим, ужасним условима, на четири корака од смрти, упознали су људе какви су и „под коже“. Појединци би понекад заборављали на сваку наду и уздају, али нијесу оставали без илузија — премнади су били да се не заварају и још увијек кадри да макар зубе покажу, да буду стрпљиви и гледају далеко испред себе. У томе је често била саздана сва мудрост живота.

ОВРАЧУН СА ИЗДАЈНИЦАМА

У почетку, док их глад није испил, сви су личили једни на друге — исто су мислили, у једно вјеровали бескрајно привржене идеалима борбе за слободу. Спремни на сваковрсна лишавања и најтеже жртве, временом су почели да се мијењају — живот у барском логору, у који су доведени из различних места Црне Горе, dugotrajno гладовање и мучење почели су да их нагризају. Одржавале су их охрабрујуће вијести са ратништва које су добро чуваним „каналима“ стизале до логора. Понекад им се чинило да чују груvana партизанских топова са Неретве и да су они спакот дана све гласнији. Најважније је било одражати се, сачувати мајкар мало снаге за тај друго очекivani dan, када ће им се опет пружити прилика да се боре. Зато су многи водили рачуна да им један сувишан корак не учини. Некад говорљиви и срчани младићи, постали су ћутљиви — да не би брошили енергију и да би се сачували од могућих провокатора, поготову што је, како је вријеме одмinalо, било разлога и за таква страховања. Јер, као што у сваком житу има уродице, и међу логорашима почели су да се сретају не само колебљивци, већ и такви који су били спремни да се разним достававама додирају логорској управи. Чим је то уочено, већина је једногласно одлучила да такве треба онемогућити. Одредени су другови који ту одлуку треба да спроведу у живот, односно који ће, за сваки случај, добро маскирани, у току ноћи, ликвидирati тројицу најсумњивијих. А пошто су двојица заувијек ухукани, догодило се нешто неочекивано: трећи, за кога су повјеровали да је, такође, мртав, у клозету, ваљда под дејством амонијака, дошао је свијести и почeo да запомаже. Слуградан, пошто се повратио и, колико-толико, окрпењено, изведен је пред строј да покаже оне на које сумња. Стрепе сви, али он, иако сваког пажљivo загледа, одмахује главом: „Не, није тај... ни тај...“ Нико

Šavo Stanišić

од логораша у строју није учествовао у обрачуну с њим и осталом двојицом. Било је, међутим, очигледно — касније је он сам то потврдио — добро је познавао сву тројицу који су дошли задатак да и њега ликвидирају. Уостalom, то није било тешко погодити — вјерујући да не добро сазнати посао, они се нијесу како треба маскирали, нити се много трудили да остају непрепознати.

Не дugo потом Италијани су издвajали три стотине и тројицу логораша, потрпали их у камione до Котора, а одатле их бродом превезли до Барија. Кроз густ шипали фашисти пропшли су улицама Фође. Пљували су их, гађали каменицама, исваловали уз узвике „Рибели“, они су се трудали да држе главу високо, не клону. Мртви, уморни и иссрпни, стigli су на периферију Фође, где су смјештени у некoliko барака.

Већ сљедећег јутра, у цик зорски, пробудили су их, извели из љуби, и предали Немцима, који су их повели на градилиште аеродрома. Очигледно, журило им се: иако се фронт био стабилизован код Пескаре, требало је да аеродром буде што прије готов, како би се Немци могли за случај потребе повлачити из Африке. Логораши су знали шта треба да раде. Неколико чланова Комунистичке партије и СКОЈ-а, међу којима су били Марко Поповић и Владо Кусовић, упозорило је своје другове на заједничку дужност. А она се састојала у томе да већ сљедећег јутра, под изговором да су изнемогли и гладни, ни један не устане кад буду дошли да их воде на рад. Заједничку одлуку саопштио је управник Димитрије Јовановић, повјереник логора.

Пошто никаква уђејивања нијесу успела, Италијани су и спразнили магацин с намирницама, вјерујући да ће логораше присилити на послушност. Они су, међутим, очекујући тако нешto, већ били ријешили да прикупе све залихе хране, коју су били собом донесли из Бара, и да је строго радионицарија. Тачно у одређено vrijeme сваки логораш добијао је оброк од по некoliko десетина грама хране, који није могао не само да их заштити него ни да им засара глад. Рачунајући с најtežkom алтернативом, логораши су били спремни да не поклекну ни у случају да им ускраћe воду — управа је имала у виду и ту мјеру, али је од ње одустала из страха да не дођe до каквог разног оболења.

У НАЈТЕЖИМ ТРЕNUЦИМА ЧУЛЕ СУ СЕ РИЈЕЧИ ШТО БОДРЕ

Часови су споро протицали. Почекли су дани када су све наде испчезавале и распраксавале се као мјехурови сапунице. Изнемогли људи „хранима“ су се причама о онима којима је било теже него њима, па су издржали, чија се робија протезала на деценије. Мјесецима и годинама, шетали

су, луди од чежње и самоће, горе-долje, читav живот с малим прекидима проводили иза решетака, па ипак нијесу поклекли. Зато треба тријети тако да нико, ни пријатељ, не види колико је сваком појединцу тешко, колико је поступак и колико стражу да већ у сљедећем тренутку не клоне и, изнемогао, не склона се на земљу. Ипак, у најtežim тренуцима чуле би се ријечи које помажу да се не посustane, да се усправno корача и да се глава држи високо.

У току десет дана Италијани су по некoliko пута дневно кундакцима истеривали логораше из барака и покушавали да их пребају Немцима који су чекали испред живе. Повезани међу собом, распоређени тако да комунисти и најодлучнији буду на

да погину. Лица су им била одлучna, мирна, као запечатене књиге. Није се на њима могло прочитati шта мисле — свакo је био са, својим жељама, надама, страховањима и чежњама. Размишљали су да је лијепо бити жив, да се то, говорио ко што му драго, не може порећи. Чак и они најтврђи, који на живот гледају с висине — а тако су жељели свi да изгледају — нијесu могли да и у тим најодузимајућим часовима не сањају о будућности и да се не сјејају прости. А када репресалије нијесu донијеле очекивane резултате, Италијани су покушали да разноразним обећањима придоју логораше само да пођу на борбу. Представнику логора, Димитрију Јовановићу, нудили су изванредне привилегије, а логорашима појачану храну, чак и плату у лирама, али све је било узалуд.

СМРТ ЈЕ ВРЕБАЛА НА СВАКОМ КОРАКУ

Шестог дана штрајка фашисти изазивају инциденци с тројицом логораша, извлаче их из строja на силу и под јаком стражом спроводе у правду њемачке команде, док осталима саопштавају да ћe они бити стријељани, као и сви остали који се не буду повиновали наређењима. То-да штрајк је био довеzen у кризу. Нико није знао шта треба да се ради. Нико ништа не савјетује. Крећући се једва по дворишту или сакупљени по групама, у кошниковаца барака, логораши су покушавали да се договоре шта да раде. И сада треба остати досљедан и проконсан као онда када су пролазили кроз кордон нахушкане руље која је у њима гледала разбодије! Питају се: колико би им приједио живот ако би, да га сачувају, морали да жртвују све што га чини приједним? Појединци су смркнути и забринутi, и то они који би имали највише да кажу. Они, обично, нијапије нијесu говорили о себи. Себе су они давно прогорели и ли сада прогоријају, па нуте и трпе да би у правом тренутку проговорили и помогли другима да лакше трпе. Имали су ватрену жељу младости да дају објеруке, а да не примају ни једном руком, да не савладавају и да не дозивају мртву прошлост, која не може да сакрије своје мртве. Питали су се, исто тако, зашто се рађају млади: кад би се рађали стари, па из године у годину постајали млађи, били би у стању да много шта разумију и схвате; и како се ствари догађају, и како се отрести проклете тјесногрудости! Предвече, комунисти одлучују да се штрајк мора наставити! Одвођење тројице другога треба схватити, или бар тако представити, као варку — нешto слично им је саопштио у повјеренju један потпоручник, који је изражавао симпатије према отпору логораша. „Кад сте наше другове стријељали, и нас побијјте!“ — тако су изјавили логорско управи, додајући да на рад нећe ини.

Đuro Boreta

Глад, биједа и страх пустошили су у људима. А смрт, не-засита, вребала је на сваком кораку да не би мислили на њу, врвали су се сваки својим успоменама, препричавали их и живијели од њих. Њима су заваривали глад и страх од нових мук. Неко се сјетио „нечијих стихова“ чији је смисао био у томе да ако појединци не сагоре, које онда свијетли и како не свјетlost одагнати тмину. И у тим најtežim тренуцима маштајима су једној чистој и уредноj

ЖИРИ ЗА ДОДЈЕЉИВАЊЕ НОВЕМБАРСКЕ НАГРАДЕ

Скупштина општине Будва именовала је жири за додјељивање „Новембарске награде“, који броји једанаест чланова и то: Урош Ј. Зеновић, (предсједник), Владимира Станишић, Жарка Миковић, Петко Јајешевић, Сретена Асановић, Ненада Гргорића, Владо Дапčević, Јово Ивановић, Лазар Љубиša, Др Радосав Анђел и Мирко Марковић.

Одбор за прославу 150 годишњице рођења Стевана Митровића Лубића додује: „Новембарске награде“ који броји једанаест чланова и то: Урош Ј. Зеновић, (предсједник), Владимира Станишић, Жарка Миковић, Петко Јајешевић, Сретена Асановић, Ненада Гргорића, Владо Дапčević, Јово Ивановић, Лазар Љубиša, Др Радосав Анђел и Мирко Марковић.

Д. Ј.

соби са дosta књига и јастука — главу на њима да наслоне и чисто рубље да обуку, прије него што буду мртви... Све од живота, све жеље сводиле су се само на то!

Седмог дана у логору је стигла група италијанских официра, а осмог су се тројица изнемоглих логораша оне свијетстила, па су их Италијани одvezeli у болницу. Деветог дана, у пратњи фашиста, у логор је дошао један пуковник. Овлашћен је, наводно, с највишег мјеста да изрази признање црногорској храбrosti, а за узврат тражи да се прекине са штрајком. Понто „центименски“ предлог није прихваћен, започело је прозивање логораша. У једну групу сврставају интелектуалце, у другу радионе, а у трећу сељаке и ученике. Двадесетчетвртицу интелектуалаца везују затис на „лисице“, спојене једним дугачким ланцем, укрцавају у камion и одвозе у непознатом правцу. Вјеzujući da je штрајk сада обезглављен, пуковник је државајући да се прихваћају са заповедима од Врховног команданта НОВ и ПОЈ друга Тита. Понекада је имала 107 погинулих, 300 рањених и 10 подлеглих ранама и болестима, а послиje капитулације Њемачке, у борбама са четницима, имала је двадесет и једног погинулог бораца.

За изванредно дјело државе у борби против непријатеља, а посебно за показану храбrost при ослобођењу Цетиња, Бригада је имала 234 четника. Рањено је 266 и заробљено 445 непријатељских војника, као и уништено је и заплијено много непријатељске опреме и наоружања.

Од половине априла до половине маја 1945. године Бригада је учествовала у борбама за уништење четника Драже Михаиловића на Сутјесци и том приликом убијала 356, а заробила 108 четника, заплијенила огроман ратни материјал и једну пуковску заставу.

Бранко Кркељин

ДЕСЕТА ЦРНОГОРСКА БРИГАДА

Десета црногорска бригада формирана је по одлуци Врховног штаба НОВ и ПОЈ, наредбом Штаба Другог ударног корпуса, 18. септембра 1944. године у селу Буронима у близини Титограда, од извиђачког батаљона II ударног корпуса и ударних батаљона Ловћенског и Никшићког НОП-а одреда. Бригада је имала пет батаљона са око 1.500 бораца. Непосредно послиje формирања Бригада је ушла у састав Пријемске оперативне групе.

Бригада је на свом ратном путу, од формирања до краја 1944. године, нанијела не-пријатељу тешке губитке: убијено је 1216 не-пријатељских војника, и то: 929 Њемаца, 53 Италијана, 234 четника. Рањено је 266 и заробљено 445 непријатељских војника, као и уништено је и заплијено много непријатељске опреме и наоружања.

Од половине априла до половине маја 1945. године Бригада је учествовала у борбама за уништење четника Драже Михаиловића на Сутјесци и том приликом убијала 356, а заробила 108 четника, заплијенила огроман ратни материјал и једну пуковску заставу.

ПЛЕЈАДА БОРАЦА

РЕКАО БИХ НЕШТО О СПЕЦИФИЧНИМ УСЛОВИМА под којима су се припремали и развијали тринаестојулски догађаји од Јаза до Куфина — прича нам је свајдања из дана устанка Рако Дулетић. Док су Петровац и Свети Стефан у тим акцијама стартовали за оно доба са прилично великим бројем чланова Партије са богатим револуционарним искуством, дотле је била сасвим друга ситуација у тадашњој будванској општини, па ћу се баш због тога задржати на тим специфичностима, које су резултат објективних и субјективних фактора, чије су се посљедице осјећале скоро за читаво вријеме рата, а особито до у лето 1943. године.

У Будви је постојала Партијска организација, чија се активност незнанто осјећала у ондашњој општини. Овај крај безбрзј пута је доказао свој национални понос и достојанство и не једном је његова поштена борба и отпор завојевачима био злоупотребљен од стране властодржаца. Како је у Будви и њеној околини, до капитулације бивше Југославије велики утицај имала великосрпска буржоазија, углавном преко бивших сојузничких добровољаца, којих је био велики број из овог краја, код народа је била евидентна mrжња против окупатора, али узрок капитулације хтио се приказати само у јачој сили непријатеља а не ту трулости, неспособности и издаји буржоазије. Одмах по капитулацији бивше Југославије преко разних изbjеглица и упућених агената, на овом подручју почела се осјећати организована политичка активност за поновни поврат изbjеглице владе на челу са династијом. У тако сложеној ситуацији на овом терену КПЈ морала је организовати свој рад од почетка.

Маја мјесеца 1941. године, организована је најужа група активиста преко којих је Партија спроводила интензивно идејно-политичко дјеловање. Често су с нама, активистима, одржавани састанци, на којима смо се упознавали: како КПЈ гледа на окупатора, са узроцима капитулације старе Југославије, задацима Партије и припремама организованог устанка, улога Совјетског Савеза у борби против фашизма и слично, све до конкретних задатака на припреми оружаног устанка. Сваки од нас, који смо у току припрема или у самом устанку примљени у КПЈ, добио је конкретне задатке: с њим разговарати и са чиме га упознати. Ми смо организовали заједничке шире састанке, где су опет постављани задаци за прикупљање оружја и муниције и других потреба за борбу. Овај рад био је све интензивнији што се устанак близио.

У ноћи између 12. и 13. јула ми смо били тачно обавијештени и од партијског руководства добили одређене задатке — када и како почети. Да бисмо их спровели, већ смо у зору 13. јула били на својим територијама. Масован одзив био је већ првог дана. Долазило је и до комичних сцена, чак, до тоталног несхватања реалне политичке ситуације. Прве тринаestojulске акције брзо су разбиле све илузије оних који су мислили да је крај рата на дохват руке и одмах је отпало све оно што је с тих позиција пошло првог дана у борбу.

Народ овог краја неће никада заборавити плјаду својих бораца који су до краја остали досљедни идеалима Народноослободилачке борбе и Револуције и који су широм Југославије, у огуњу битака, доказали да су достојни наслеђници својих јунаких предака. Они су, такође, доказали да ову нашу дивну ривијеру не кrase само сунчане и романтичне плаže, већ и људи, јер је та ривијера дала такве борце с којима су се поносиле најелитније наше јединице као што су Прва пролетерска и Четврта пролетерска бригада у којима је било пуно бораца из овога краја.

Рако Дулетић

ОД РЕЖЕВИЋА ДО КУФИНА

О тринаestojulском устанку, о првим бorbама и успјесима устаника у бившој petrovачkoj општини разговарали смо с Владом Медином, првоборцем из овог краја, Мишом Шољагом и Ником Павловићем, учесницима рата од 1941. године.

— У Петровцу је постојала партијска организација чији је рад био веома запажен — прича нам Владо Медин. — Ако се има у виду да је у Петровцу формирана прва комунистичка општина на Јадрану, онда није чудо што је партијски рад настављен све до јулских дана 1941. године. Секретар организације је био Нико В. Вуковић који је непосредно руководио јулским акцијама. На дан устанка с њим су Штаб чинили Владо Роловић и Марија Шољага-Тодорица. Нико Вуковић је погинуо 1. децембра 1941. године као помоћник комесара приморско-штитарске чете.

ПРВА БОРБА НА МОРУ

У данима који су претходили устанку рад партијске организације био је видан: послиje капитулације бивше Југословенске војске што је било врло интересантно, обрађивана је земља заједничким радом, а плодови су ишли у магацин као резерва за устанак. Једном ријечу, рад је био систематизован: свако је имао јасан задатак и свјесно га је обављао.

Устанку је претходило неколико састанака с омладинцима, члановима СКОЈ-а и родољубима на које се рапчујало у то вријеме. До детаља је разрађен план акција и извршен распоред бораца. Формирани су герилски одреди у Буљарици, Режевићима и Крушевици.

— Одреди су имали задатак да уништи карабињерске станице — каже Нико Павловић. Петровачки одред требало је да ликвидира постају која се налазила у кући Душана Субића, а одред из Режевића постају у Ријеци Режевића. Борци из Крушевице и Буљарице требало је да концептирају снаге на Куфину, где је очекивала највећа борба. Изједан број бораца стационирао се у мјесту званом Потоци, између Петровца и Режевића. Двоје буљаричких одреда требало је да изврши напад на постају у манастиру Градишта.

Италијани нијесу успјели да заузму положај, јер је с бока ударио вод Ника Анђуса. Непријатељ је отворио ватру с мора и из ваздуха и настало је врло тешка ситуација. Народ из свих села почeo се повлачiti према планини, а борци су остали на положајима све док се и посљедњи становник није повукао.

— Устанак је, практично, почeo нападом на непријатељску станицу у манастиру Градишта, и то тринаestog јула у један час послиje понала ноћи — каже Владо Медин. Пошто је станица лик-

Лучице: Споменик родољубима

Италијанима били и двојица издајника из Бара Иво Еренићић и Марко Трилонић. Послиje блокаде, која је трајала два-три дана окружиторском упоришту у Петровцу стигли су у помоћ бродови који су тукили положаје, и куће познатијих устаника. У Петровцу су порушене куће Сава и Рада Вуковића, Николе Зеновића, Владе Стева Медина, Ива Радовановића, и других. На бруду Ербаса бомбардована је кућа Душана Медиговића, а у Жековици куће Крста и Јана Медиговића. На Ердима бомбардоване куће Јована Савића и друге. Пошто су Италијани успјели да деблокирају Лучице, уз помоћ тапаца прешли су на бродове.

Већина становништва почела је повлачiti према Пашtrovачким горама, где је била слободна територија. Организован је живот у новим условима: пошеће здравље, стражар на положајима и свако је извршавао свој занат. Положаји од Дин врха до Пресејеци и до Брајића биле су затворене. Тада је започело до борбе на Пресејеци и Савинци, где је непријатељ покушао да се пробије. Италијани су одбили уз велике губитке. Тада је приликом погинуо је Сава Шољаг. Два-три дана након борбе италијанска дивизија пребила је положај на Куфину и почела да хара: уништили су у Буљаричком пољу, заједно са кућама у Голубовићима, Ђуровићима, Магазинима, Ербасом, Режевићом, Катуну, Кресу, Ријеци Режевићима и Дробнићима.

Јачи непријатељски одреди, дејствујући из правца Петровца, покушао је да заузме Стражић-Пендан извиши села Катуну. Том приликом одиграла се једна од жешћих борби у којој су Италијани претрпјели знатне губитке. Вијесни збори, који су попалили манастир Режевић, школу, основану још 1856. године, затим читаонице у Режевићима и Буљарцима, које су биле изложене напредних збора.

ДВОДНЕВНА БЛОКАДА ПЕТРОВЦА

— Хотел у Лучицама био је упориште које смо настојали да уништемо — каже Мишо Шољаг. — Но, то је било доста тешко, с обзиром да се с италијанским војницима налазило и доста талаца, па нијесмо смјели отворити ватру. У хотелу су са

Школа на Чојковој главици — зборно место Маина

Тридесет година од смрти хероја

УЧЕ, 9. ЈУЛА, навршило се тридесет година од како је херојском смрћу у двадесет и осмој години живота, у близини Мрчевца, погину Нико Анђус, секретар Среског комитета КПЈ — Котор.

Рођен је 12. децембра 1912. године у селу Тудоровићима у имућној сељачкој породици. У најранијој младости приступио је напредном покрету, а прећи други свјетски рат постао је члан предвођничког одреда радничке класе, која у борби није имала шта да изгуби изузев своје скривене. Капитулацију бивше југословенске војске примио је као нешто што је требало и очекивати схватљујући да је дошао тренутак када треба животима најодбранјијих народних синова новом освајати земљу и учинити је истинском домовином радног човјека. Зато се, од првог дана устанка чрногорског народа, сврстао међу најактивније борце чије је мјесто било увијек у првим редовима у љутишима, а у заштитницима, када се требало повлачити да би се тамо где се не нада непријатељу задао још тежи ударац. Његова одважност још првих дана је запажена, као и смисао за руковођење, па се у току Народноослободилачког рата налазио на разним руко водећим дужностима.

Прекаљен борац и одличан руководилац, Нико Анђус је, у новембру 1943. године, упућен на рад у позадину, на упражњено мјесто секретара Среског комитета КПЈ у Котору. Као и на свим догадашњим, и на тој дужности, он се истакао као искусан организатор, који је под најтежим условима стизао свуда, не дозвољавајући да се окупаторске и квислиншке јединице уљуљкују сном да Бока није „врuke тле“ и да по њој могу памти, жарити, харачити како су били научили. Свуда је, и сваком борцу, служио као пример.

Као што се то често догађало у нашем рату, и Нико Анђус је погинуо када је то најмање очекивао, у једној изненадној борби. Недалеко од Мрчевца, где се 13. јула ове године одржава централна прослава 13. јула за котрску, гиватску, и будванску општину, тачно прије тридесет година, 9. јула 1944. Нико је био заказан конференцију, којој је присуствовало педесетак партизана илегалаца, и родољуба. Обавијештен од неког уходе или издајника, четници су се неопажено привукли и напали окупљене партизане, када су се они најмање надали. Иако и сам изнађен, Нико је, до последњег свог даха, тукао машинком по непријатељу, док није смртно погођен. Његова херојска смрт болно је одјекнула у народу Боке и међу Паштровићима у којима је поникао. За народног хероја проглашен је 27. новембра 1953. године.

ПОШЛИ СМО ИСПРЕД ШКОЛЕ

Дванаестог јула увече у Тудоровићима се народ упознао са прогласом Партије о дизајну устанка. Недјеље око четири часа кутуре у село је дошао Митар Навловић и рекао нам да је ликвидирана карабињерска станица у Ријеци Режевићи, као и она у Петровици коју су Италијанци напустили без борбе. Слична најест убрзо је стигла и из Варварице, где је у манастиру Грачаница уништена карабињерска постја.

Пошто је примјер сусједа показао да треба поћи њиховим пољама поново је одржан састанак, у мојој кући је одлучено да се почне с борбом. Убрзо су се родољуби из четири околних села окупили пред школом у Тудоровићима, с оружјем које им се кашло при руци: ловачка пушка, пиштољ и слично. Том првом формацији су водови. Први вод сачинавали су борци из Тудоровића и Близикуна, а за командира је изабран Нико Р. Анђус. Други вод чинили су борци села Врбе и Ђенаша, а за командира је изабран Иво Јо-

ванић. Ова двавода имала су укупно 72 борца.

Тринеастог јула, негде између 5. и 6. часова ујутро, отпочела је борба. Вод Нико Анђуса запосио је коту код цркве св. недјеље, а једна десетина избила је на цесту која повезује Петровић и Будву код мјesta св. Јован и Јоне. Командовао Радо М. Митровић. Друга десетина пошла је да минира мост код св. Стефана, убрзо након ових акција, негде око једанаест часова, нападнути је карабињерска и жандармеријска станица у Светом Стефану. Пошто су са Италијанима покушали да побегну неки мјештани у правцу Петровића отворили су се на њих ватру. Препуџавање с Италијанима и жандармима у Св. Стефану и Милочеру трајало је скоро два дана. Тада су јаче непријатељске снаге почеле напади на југуца Будве и вовећа је жестока борба код цркве Светог Саве, где је био вод Ива Јовановић.

Лука Ђурашевић

Брајићи послије устанка

МАНИН У УСТАНКУ

ОКРШАЈ ИЗ ЗАВАЛИ

Почео је договор. Неупућени су мислили да је Италија већ капитулирала, па су предлагали да одмах идемо и тражимо да нам предају Будву. Узалуд су комунисти, међу којима Иво Миковић и мој покојни брат Боро, убеђивали људе да да није директиви за дизајн општенонародног устанка: одлучено је да се поведе борба! Извршен је распоред према коме су Подостржани требали да посједују Топлицу, Крајни Манин — Завалу, Кошљун и Мијал, а Средњи Манин пут према Цетињу.

Пошто је свако заузео своје мјесто, није се много чекало да се дође у додир са фашистима. На Завали је прво нападнута италијанска колона. Заробљени су један или два камиона и два непријатељска војници. Италијани су отпочели борбу и стрељачким стројем стигли до села Лаза, али се нијесу усјивали да борбом заузму Кошљун. Препуџавање с једне и друге стране трајало је све до заласка сунца, када је једна моторизована фашистичка колона продрла од Цетиња и нашла нам се иза леђа. Установи села Лагтића отворили су на њу ватру, али су Италијани, ипак, продрли све до наших положаја. Послије кратког пушкарња, пошто је пао мрак, ми smo се повукли испод Уништа ка Маровој лазини. Заробљене Италијане смо пустили.

Тако је завршен први устаннички дан на подручју Манина.

Јово Станишић

Паштровска гора - партизанска база

С ПРЕМАЛИ СМО СЕ ЗА УСТАНАК, прича Панто Митровић, одмах послије капитулације Старе Југославије. У свим селима били су формирани одреди. На подручју Светог Стефана општине било их је три: Тудоровско-рађеновски, Челобрдо-подличански и пржански и Кулачко-капеланијски.

Светог Стефана општина тада је припадала Среском комитету Котор. Партијске ћелије биле су формиране као и одреди. Пошто нијесмо имали везу са Среским комитетом, 12. јула увече чули smo од другова из Петровића да се сјутрадан спрема устанак. Тринеастог јула узору окупили су се комунисти, подијели оружје и заузели положај према цести. На глас пушака пришли су и ванпартијци. Мислију да није било човјека, који је био дорастао за оружје, а да није сти-

гао. Тако се направио прави фронт од Смокова вијенца до моста у Бечићима. Положај смо држали два дана. Када су Италијани сконцентрисали снаге с бродова и цести, ми smo се повукли према планини. С нама је избјегао и народ. Одатле smo нападали на Милочер, Созину и Брајиће.

Паштровска гора тих дана, а и цијelog рата, била је права партизанска база. Сјећам се тада је формирана и прва заједничка кухиња. Живјело се колективно.

Послије битке на Кошћелама и Брајићима имали smo доста оружја и муниције. Одреди су се спојили и створена је заједничка команда. Успоставили smo и везу с устаницима из Манина, Брајића и осталих мјеста.

Плажа Каменово

РАДНИЦИ НА БУДВАНСКОЈ РИВИЈЕРИ

ЗА ОНЕ СА НИЖИМ ПРИМАЊИМА

ЗА РАЗЛИКУ ОД РАНИЈИХ ГОДИНА, на будванској ривијери, почев од друге половине јуна, када је завршена школска година, као да преовлађују домаћи гости. Њих ћемо срести не само у заградама приватника него, у првом реду, у многобројним одмаралиштима, па и у хотелима. По правилу, радници у Будву, Бечиће и Петровац на Мору стижу у групама, преко својих радних организација које, у највећем броју случајева, преузимају бригу око њиховог смјештаја и исхране. Најчешће се као организатори одмора појављују синдикалне и организације удруженог рада из великог броја места у нашој земљи, почев од градова Косова до Сарајева и Суботице. Многе организације изабраle су за одмор својих радника ову ривијеру још преје неколико година и сваког љета долазе у групама да овде проведу по петнаестак, чак и по мјесец дана. Карактеристично је да су се основне организације удруженог рада побринуле не само о закупу лежаја, већ и о организовању исхране. Радници, зависно од примања, проводе у метрополи црногорског туризма одмор уз, такође, незнатања давања из властитог цепа, а има и таквих којима основне организације плаћају и превоз до Будве и натраг.

Овог пута посетили смо три највећа одмаралишта на будванској ривијери, и то Заједницу за одмор радника Косова у Каменову, одмаралиште ПТТ и „Нафтагас“ у Бечићима. У разговору с управницима ових објеката добили смо основне информације о капацитетима одмаралишта и условима за одмор радника.

КАМЕНОВО — ЈЕДНО ОД НАЈУРЕЂЕНИЈИХ ОДМАРАЛИШТА

Одмаралиште радника двадесет и осам предузећа Косова једно је од највећих и најбоље уређених на читавој нашој обали. У његовом саставу налази се 220 вила са по дваје до четири собе. По ријечима управника, Цифера Бице, кроз ово одмаралиште прође годишње и до 80.000 радника! А како и неће када лежај у комфорно намештеним вилама, које располажу и комплетним кућињама, стаје ове године свега 14 динара. ПИК-експорт-импорт из Приштине отворио је модерну самопослуту, и то у бившем ресторану одмаралишта.

Каменово изградња хотела „А“ категорије са 300 лежаја и већег броја рента вила са око 500 лежаја. Када дође до реализације овог пројекта, капацитет одмаралишта у Каменову биће довољан да прими раднике највећег броја предузећа из Косова. Средстава ће, како се очекује, обезбиђити три највећа гиганта — Трепча, термоелектране „Косово“ и Комбинат косовских лигнита.

Иначе, већ за овогодишњу сезону ријешен је проблем напајања одмаралишта електричном енергијом, и то изградњом властите трафостанице и далековода до Бечића.

У ПРВОМ РЕДУ РАДНИЦИ ИЗ НЕПОСРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ

Недалеко од Каменова, на највећем плажи на Јадрану, у Бечићима, лоцирано је одмаралиште „Нафтагас“ у коме се одмарaju радници Комбината нафтне индустрије с подручја уже Србије и Војводине. Власници овог изетно комфорног одмаралишта, кроз које у сезони прође око 3800 радника, су једанаест основних организација удруженог рада.

Укупни капацитет је свега 200 лежаја које организације — власници користе саразмјерно уложеним сред-

ствима. Према ријечима управника Милорада Табачког, три четвртине такозваних годишње-одмораца су радници из непосредне производње. У прво и поље јуна и септембра мјесеца — радници бораве у одмаралишту потпуно бесплатно, а и у осталим мјесецима они са нижим примањима ужијавају знатан попуст. Иначе, дневни боравак за раднике с већим примањима стаје од 85 до 87 динара у шта је урачунато и коришћење чамаца и других реквизита за плажу.

БЕЧИЋИ — БАЛАТОН.

Између Каменова и одмаралишта „Нафтагас“ налази се, на самој морској обали, одмаралиште ПТТ предузећа уже Србије и Косова које располаже са свега 122 лежаја. Када се има у виду да само с подручја Београда ово одмаралиште користи 21 основна организација удруженог рада, онда је јасно да његов капацитет сасвим недовољан. Цијена пуног пансиона углавно сезони износи свега 70 динара дневно, с тим што радници предузећа — власници одмаралишта имају попуст од 20 динара дневно. У периоду пред и по сезоне из средстава заједничке потрошње предузећа плаћају својим радницима пуну цијену. Драгослав Глишић, управник ПТТ одмаралишта, саопштио нам је интересантан податак. Сваке године у виду размјене по тридесетак радника ПТТ струке проводи одмор на Балатону језеру у Мађарској, где поред комплетног пансиона имају бесплатан превоз до различних излетишта. Исто толики број радника из Мађарске проводи одмор у ПТТ одмаралишту у Бечићима.

Као што смо у почетку истакли, организације које немају своја одмаралишта — а таквих је веома много — закупљају преко туристичких друштава више од хиљаду лежаја код приватника, где организују заједничку исхрану.

У првом реду радници из непосредне производње

У спомен Душана Миковића

Прошле године, када је „Златна јабука“ — највеће признање свјетске федерације туристичких новинара и писаца — уручен „Светом Стефану“, многобројне госте — у првом реду Французе, Белгијанце и Италијане — одушевио је и импресионирао главни кувар овог реномираног предузећа, недавно преминулу Душан Миковић, који је добио низ најзначајнијих признања и уврстио се у елиту свјетских кулинара. Био је „неоспорни ауторитет на подручју хладне кухиње, и то не у европским, већ у свјетским релацијама“.

ПО ОСАМАНСАЕЧ ЧАСОВА ДНЕВНО

Као и многи Паштровићи, за које није било посла у оскудном завичају, душан Миковић је, још као дванаестогодишњак, започео печалбарску одiseју. Године 1926. стигао је у Београд и запослио се у хотелу „Касина“ да би, након свега годину дана, прешао у најбољи хотел оног времена „Српски краљ“. Радио је по шеснаест и осамнаест часова дневно — тако се онда учио занат — с минималном платом од свега — сто динара. Прије то, га старији другови скupили су нешто новца да би му купили пристојно одјело. Радио је данондано, срећан што се налази поред најбољих домаћих, бечких, париских и пештанских мајстора. Иако је марљиво учио, доста споро је напредовао: тек негде пред други свјетски рат постао је помоћник шефа кухиње у „Српском краљу“. Из тог времена, између многих других остало је у сјења велики пријем за око 600 људи, приређен 1940. године у част првог свјетског посланника Плотњиковића. Три дана припремао је Душан Миковић хладна предјела за овај пријем, али тај труд није остало ненаграђен — послије свечаности, у кухињу је дошао лично посланик Плотњиковић да му захвали и честита на успјеху.

СВЕ ЈЕ ПОДРЕЂИВАЛО ПОСЛУ...

Свјестан истине „да и јела могу да се демодирају“, Миковић је стапио био „у току“, практикоа француску и њемачку кулинарску литературу, непрекидно се стручно уздијао, упознавао се с иностраним достигнућима на овом пољу. Захваљујући томе, он је био у стању да 1946.

Душан Миковић

године, када је УНРА приредила велики пријем у Београду, одушевио куварским специјалистима многе западне дипломате. Затим је, на такмичењу у гоститеља у Загребу, освојио прво место, златну медаљу и новчану награду.

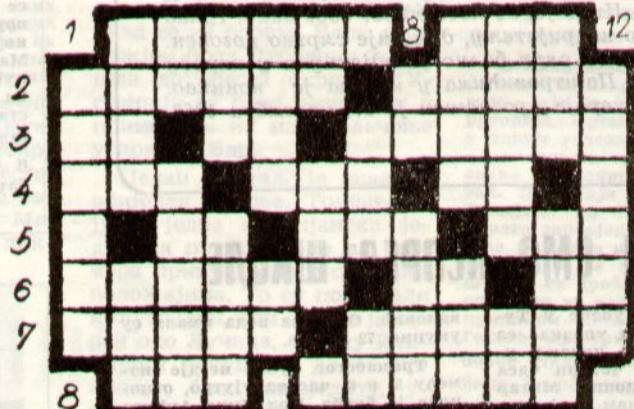
Четврти на ранг листи свјетских кулинара, Миковић је све подређивао послу који је с посебном љубављу обављао: он није пуштио „пошто никог уништава осјетљивост чула укуса“, а човјеку који је припадао елити једне посебне умјетности цепа су била неопходно потребна.

Гости Хотелског предузећа „Свети Стефан“ — а то су, по правилу, они с дубљим цепом — нијесу штедјели ријечи хвале за умјешност „маестра Миковића“. Кавијар, зелене маслине, јаја, печурке, пуњена гушчија срца, паштета од гушчије цигарице, срца од артичока, свјеж парадајз — ко би набрајао сва остварења истинчаног укуса и маште овог специјалисте интернационалне класе! Он се придржавао начела да је најљепше оно што освјежава очи и да све што се налази на чинији, изузев ње саме, мора бити за јело. Ни један украс, маколико био лисјеп, ако није за јело, не смје да квани уопшти утисак и — укус.

Ускоро ће се, 22. јула, навршити година дана од смрти Душана Миковића, пожртвованог труђенику, изврсеног педагога и племениког човјека чије ће место остати упражњено. Успомена на њега и његовог дјела живје дуго у срцима народија, туристичких посленика и многобројних домаћих и страних гостију Светог Стефана.

Укрштене ријечи бр. 5

2 3 4 5 6 7 9 10 11

ВОДОРАВНО: 1. Мјесто у будванској општини — бивши мађарски фудбалски претставници; 2) Ријека у Хрватској — врста тканине; 3) Самогласник и сугласник — лична замјеница — један континент; 4) Град у Црној Гори — швајцарски легендарни јунак (Вильем) — слово латинице — дванаесто слово хирилице; 5) Самогласник — хеџијски симбол алюминијума — средњовјековна српска престоница — француски књижевник (Јадини); 6) Планина у Србији, сјеверно од Рашића — аутоознака за Котор — ономатопеја лавежи; 7) Носачи — град у Италији; 8) Врста папагаја — дио ланца.

5) Пркос — аутоознака за Шибеник; 6) Честа дalmatinska узречица — временско раздобље — сугласник; 7) Везник — неман — показана замјеница; 8) Два сугласника — једно датих и примјених голова; 9) Ситин отвори на кости — дански ситан новац; 10) Врста хемијских јединица — иницијали имена и презимена доскорашњег тренера фудбалера „Бокеља“; 11) Енглески филозоф, оснивач емпиранизма (Дон) — држава у Африци; 12) Историјско мјесто у Србији.

Рјешење укрштених ријечи бр. 4.

ВОДОРАВНО: 1) Јубиша — Пал; 2) Нелињо — јерам; 3) Етари — Борово; 4) Вод — Сарум-г; 5) А-ав-сам-Авр; 6) Долови — ак — ре; 7) Авала Труман; 8) Аст — Космат.

Стадимир Фатић

ГОСТ РЕДАКЦИЈЕ

„КАЊОШ МАЦЕДОНОВИЋ“ НА СЦЕНИ?

БЛАГОТА ЕРАКОВИЋ, редитељ Црногорског народног позоришта, познат је будванској публици са прошлогодишињем „Игара југа“, када је руководио позоришном групом. Његов најновији успех је, свакако, режија „Горског вијенца“ на један модеран и нов начин. Са овом представом Ераковић је добио ласкава признања у многим нашим градовима и у иностранству.

Ераковић је ових дана боравио у Будви. Искористили су ту прилику да бисмо поразговарали о плановима Црногорског народног позоришта, овогодишњем „Играма југа“ и о његовом раду.

— И ове сезоне централна представа нашег Позоришта биће „Горски вијенац“. Ту смо уткали толико рада и толико нада. Но, нијесу изостала лијепа признања, и желим да их још буде.

На репертоару Позоришта биће „Стаклена менажерија“ Тенеси Вилијамса, у режији Николе Вавића, и национална драма „Огњиште“ Жарка Команића, коју ће у Ераковићевој режији први пут извести Црногорско народно позориште. Осим тога, Позориште је добило понуде да учествује на три фестивала: другог јула на „Слободишину“, 13. јула на фестивалу „Мермер и звуци“ у Аранђеловцу и 18. јула на „Охридском лету“. На свим фестивалима биће изведен „Горски вијенац“.

— Шта мислете о овогодишњем „Играма југа“?

— „Игре“ су фестивал који треба да постане традици-

оналан и који сваке године треба да добије нешто ново, како у квалитету тако и у разноврсности програма. Потошто он чини синтезу вишне уметности, његова вриједност је утолико већа, а поготово

Благота Ераковић

интерес публике. Трудићemo се да ове године позоришној уметности дамо посебно место, што није нимало чудно када се зна да она највише интересује ширу публику.

— Какав ће бити програм?

— „Игре“ ћемо отворити „Горским вијенцем“, а потошто ће учествовати зеничко Позориште са „Вокс хумани“ Мома Капора у режији Јубише Георгијевског. Југословенско драмско позориште извешће „Бубу у уху“ Јожефа Фејода у режији Јубише Ристића.

— Да ли спремате још нешто ново и интересантно?

— То је, управо, оно на чему тренутно радим заједно с младим црногорским пјесником Ранком Јованчићем: притремамо за сцену најбољу Јубишину приповјетку „Кањош Мацедоновић“.

— Да ли ће он бити изведен?

— Укључујући се у програм прославе стопедесетогодишњице рођења овог великог писца, а у оквиру „Игра југа“ ми смо планирали да дође до извођења ове представе крајем августа. Но, то још није коначно, треба обезбиједити извјесна средства, а за то треба да покажу интерес и други фактори, с обзиром да се ради о врло интересантној представи.

— Какав би Кањош изгледао на сцени?

— Била би то модерна представа у којој би био сачуван Јубишин дух и као писца и као етичара. Што је посебно интересантно, представа би се извела у аутентичном амбијенту: на Дробном пјеску, у Светом Стефану и на пустом острвцу у близини Светог Стефана. Дакле, први чин би би изведен управо на мјесту где се одржавала паштровска банкада, одакле Кањош иде у Млетке; сцена у Мледима била би на Светом Стефану, а двојоб између Кањоша и Фурлана одиграо би се на пустом острвцу код Светог Стефана.

— Како би публика пратила представу, с обзиром да су сва та три мјesta удаљена једно од другог?

— То је оно што би јој дало посебну драж. Публика би била превожена трајектом који би обезбиједила морнарица и који би могао да прими знатан број публике.

Сазнали смо да би Кањош играо познати глумац Миша Јанкетић који је одушевљен овом идејом, а лик Фурлана би тумачио, такође познати београдски глумац Гојко Шантић. Остале улоге добили би глумци Црногорског народног позоришта.

Саво Греговић

ГРУПА „МОГРЕН“ УВЕЛИКО РАДИ

Велимир Тришки

Ликовна група „Могрен“, основана прије двије године, успјешно наставља свој рад. Простор између градских зидина, „Авале“ и „Могрена“ подсећа на Монмартр. Сликари, штафелажи, кичице, боје и мноштво гостију — то је призор који свакодневно скупља мноштво радозналих посматрача. Нарочито је живо у вечерњим часовима када се тешко „пронесући“ до старог дијела града. Најживље је пред штафелажима академских сликара Миће Вујовића из Београда и Велимира Тришког из Загреба. Они веома брзо раде портрете. Како смо сазнали, сликари ће, као и прошле године, на градским зидинама приредити изложбу.

Г.

СУСРЕТИ

Пише, копа и свира

З ОВЕ СЕ СРЕТЕН ВУЈОВИЋ, Срели смо га службично на бечићкој плажи, с крамом, лопатом и жуљевитим рукама.

— Највећа ми је љубав гитара... Саставни је дио мене, говори у моје име... Зато и хоћу да радим било шта само да је имам.

Ученик је II разреда школе ученика у привреди. Праксу обавља у штампарии „Обод“ на Цетињу. Могао би бити и далеко бољи ученик, али то неће:

— То ми је само полазна тачка да бих једном могао да упишем оно што желим.

А то чему би он посветио сву своју пажњу није књижевност, музика, ни ликовна уметност. Он жели да се упише на Академију за позориште и филм, јер „то је највећа уметност“. Све остало ради из хобија. А то и није тако мало кад се зна да једна врста стваралаштва тражи комплетну личност.

— Чини ми се да понекад људима изгледам недовољно озбиљан. Можда је то због дуге коре, а мислио сам да то више ником не смета.

Можда Сретен у бојемству тражи онај „комадић раја“, који је увијек добро долазио Андрићевом Ђорђану, и тада пише стихове...

Када је докон и смирен, Срећен резбари, деље „своје мисли и тute“.

— Најдражи ми је рад „Смак свијета“, јер је пун симболике: мртвачка глава свједочи да је среће пролазно; змија је од Адама на овамо била симбол преваре,

а при дну је нашао своје место један камелеон, који се само наслуђује. И све то скупа, гледано с друге стране, личи на једну велику главу, Човјекову, која пркоси и свијету и пролазности.

Можда ће Сретен једног дана остварити своје жеље, можда не неко бити заинтересован за његов талент и усмjerити га у добром правцу?

Слободанка Рогановић

Сретен Вујовић

ЧЕСТИТАМО НАРОДУ ЦРНЕ ГОРЕ

13. ЈУЛ

ДАН УСТАНКА

САВЕЗ РЕЗЕРВНИХ ВОЈНИХ СТАРЈЕШИНА — БУДВА

ДАН УСТАНКА ЦРНОГОРСКОГ НАРОДА

13. ЈУЛ

ЧЕСТИТАМО СВИМ ГРАЂАНИМА НАШЕ ОПШТИНЕ И СВИМ СВОЈИМ ПОСЛОВНИМ ПРИЈАТЕЉИМА!

ЈУГОСЛОВЕНСКА ИНВЕСТИЦИОНА БАНКА — БЕОГРАД ЕКСПОЗИТУРА БУДВА

13. ЈУЛ

ДАН УСТАНКА ЦРНОГОРСКОГ НАРОДА

13. ЈУЛ

ЧЕСТИТАМО СВИМ РАДНИМ ЉУДИМА И ГРАЂАНИМА НАШЕ РЕПУБЛИКЕ

ОПШТИНСКИ ОДБОР ССРН — БУДВА

АМАНДМАНСКО ПРЕСТРОЈАВАЊЕ У ПРАКСИ

ДО ПРАВА УЗ ПОМОЋ СУДА

Још крајем децембра прошле године радници Електро-пословнице Будва одлучили су да се конституишу као основна организација удруженог рада. Иако цјелиснодна и Уставна та њихова одлука је оспоравана од стране Електродистрибуције Котор. Пуних шест мјесеци трајала је борба дванаесторице радника овог погона да дођаку да су у праву. На крају се њихов спор са централним предузећем нашао пред Уставним судом СР Црне Горе.

Као разлог да пословница у Будви нема право да се конституише као основна организација истицано је да то није вольја радника, већ производ притиска спољних фактора (предсједника Општине и секретара Комитета) затим да ће се појавити вишак радне снаге у Котору и да је електропривреда специфична привредна грана са јединственим тржиштем, цијенама и организационим устројством.

Радници пословнице дубоко су били увријеђени оваквим односом према њиховим самоуправним правима. Нарочито их је вријеђао

разлог „да су донијели такву одлуку под притиском спољних фактора“, јер их то квалификује као неспособне да мисле о интересима своје организације, што значи да неко други за њих треба да мисли.

Ни други разлози, који су одлуку радника пословнице Будва оспоравали, нијесу били основани. Зар су, на пример, радници пословнице Будва, криви што ће се њиховим конституисањем у основну организацију удруженог рада појавити вишак радне снаге у которској дистрибуцији? Зар они то морају да плаћају својим самоуправним правима? Уосталом, Општински самоуправни правобораница Петар Стругар, који је пред Уставним судом заступао интересе радника пословнице Будва, изјавио је спремност да, и уколико се појави вишак радне снаге, ти радници се могу запослити у пословници Будва. Међутим, ако би се тај вишак радне снаге и могао схватити као сметња за конституисање и ако би то изазвало штету у предузећу, зашто би ту штете

ту морали да плаћају само радници из Будве, и то одрицањем од елементарних самоуправних права. Електропривреда има своје специфичности као привредна грана, али то не може да буде разлог да се у конкретном случају не оживотвори Уставно начело и право радника који из њега произиши.

Како истиче самоуправни правобораница Стругар, суштина спора је у сукобу интереса ОУР Котор и пословнице у Будви, чијим конституисањем се ускраћује одливање дохотка који остварују радници ове пословнице. Довољно је навести само податак да је пословница у Будви 1973. године остварила 2.199.508,56 чистог прихода који је требало да се распореди у њене фондове. Уставно је начело да се пресеку сви канали којима се одливају доходи радника који их остварују. Уставни суд Црне Горе, цијенеши разлоге наведене у захтјеву за оцјену уставности, пресудио је да су радници пословнице Будва у праву, па је у том смислу и донио одлуку која је примљена са одушевљењем.

Одлуку Уставног суда треба схватити као завођење реда у поремећеним односима. Електродистрибуција Црне Горе, као и организација удруженог рада Котор треба сада да помогну организацији у Будви, у првом реду око израде нормативних аката.

На финалном такмичењу у Београду које је одржано 6, 7. и 8. јуна, Јубица није понијела ленту идеалне жење. То је пошло за руком Смиљани Александров, зубном љекару из Београда, која је у предтакмичењу била знатно слабија од наше суграђанке. Јубица је и у финалу била изванредна — показавши солидно знање спретности и умјешност.

Јубица је добила лијепе награде и признања. Ипак, рекли бисмо, донијела је и доста свом, односно нашем граду. Показала је да и у тој маленој Будви имамо жене за тако велика такмичења. Успјела је тамо где нијесу стигле жене из Загреба, Јубиљана, Скопља, Новог Сада, Титограда и других великих градова у нашој земљи.

Њен пласман међу пет најбољих Југословенки није случајан. Није упитању неки блиц избор где један осмијех жирију може донијети побјedu. У питњију је такмичење где жена треба да покаже свестрано образовање, општу културу, спретност, умјешност и шарм. А Јубица је — како је зову у Будви — све то посједовала.

Новине су доста писале о Јубици и њеном успјеху. Ово је наш скромни прилог.

С. Г.

ПОРТРЕТИ

МЕЂУ ПЕТ ПРВИХ

које је била једини представник.

Била је солидна и у осталим дисциплинама и, како се то каже, „фаворит“ за финално такмичење.

На финалном такмичењу у Београду које је одржано 6, 7. и 8. јуна, Јубица није понијела ленту идеалне жење. То је пошло за руком Смиљани Александров, зубном љекару из Београда, која је у предтакмичењу била знатно слабија од наше суграђанке. Јубица је и у финалу била изванредна — показавши солидно знање спретности и умјешност.

Јубица је добила лијепе награде и признања. Ипак, рекли бисмо, донијела је и доста свом, односно нашем граду. Показала је да и у тој маленој Будви имамо жене за тако велика такмичења. Успјела је тамо где нијесу стигле жене из Загреба, Јубиљана, Скопља, Новог Сада, Титограда и других великих градова у нашој земљи.

Њен пласман међу пет најбољих Југословенки није случајан. Није упитању неки блиц избор где један осмијех жирију може донијети побјedu. У питњију је такмичење где жена треба да покаже свестрано образовање, општу културу, спретност, умјешност и шарм. А Јубица је — како је зову у Будви — све то посједовала.

Новине су доста писале о Јубици и њеном успјеху. Ово је наш скромни прилог.

С. Г.

На традиционалном такмичењу које организује „Практична жена“ Јубица Рађеновић на слици инжењер технологије, тржишни инспектор у Скупштини општине Будва, пласирала се одмах иза Смиљане Александров овогодишње „идеалне жене Југославије“.

Јубица је на такмичењу у Врњачкој бањи пласманом у финале показала своје способности, свестраност и квалитете савремене жене. Била је тада побједница у везу, плетењу, општој култури и надмоћно се пласирала у финале достојно репрезентујући Будву и Црну Гору из

У галерији „Санта Марија“

М. Дробњак: Дахау

У ГАЛЕРИЈИ „САНТА МАРИЈА“ 1. јула отворена је изложба слика Наталије и Милорада Дробњака из Пријепоља. Оба ова умјетника завршила су школу за примјењену умјетност и Педагошку академију. Живе и раде у Пријепољу и поред сликарства баве се педагошким радом. Припадају групи ентузијаста који познају форме и изразе савременог сликарства. До сада су самостално или групно излагали у Стону, Мостару, Пријепољу, Пљевљима, Београду, Титограду и Новом Вароши. Слике које су изложили у „Санта Марији“ истичу њихове погледе на живот и показују разлике у темпераменту и карактеру. Док је Наталија лиричар, који зрачи ведрим оптимизmom, Милорад навигира ка трагичној страни живота за што је пронашао адекватан тематски израз.

Изложба ће бити отворена до 12. јула.

Сторија

ФИНАЛНИ ТУРНИР У ШАХУ

Лазар Карапиловски побједник

У Будви је од 23. до 29. јуна у хотелу „Славија“ одржан финални турнир појединачног првенства радника ПТТ Југославије у шаху. Овај шеснаести по реду меморијал Јована-Јоце Милетића окупљао је 24 најбоља такмичара из цијеле земље који су одиграли девет кола по швајцарском систему.

Прво место заузео је Лазар Карапиловски из Штипа са седам освојених поена, колико је имао Нихад Бабовић из Тузле који је заузео друго место. Треће и четврто место дијеле Радослав Јербина, и Божо Шошић са по шест и по поена, а пети, са шест поена, је Васил Крстевски.

Најбоље пласирани Црногорец је Велимир Брајовић из Херцег-Новог који са четири и по поена дијели десето и четврто место.

Утврђен је минимум-максимум учесника по републикама и покрајинама. На крају је одлучено да се седамнаести финални турнир одржи идуће године у Сплиту.

Организатор овогодишњег турнира била је Конференција синдиката радника ПТТ Црне Горе. Прва петорица добила су почванске награде, Карапиловски пехар у трајно власништво, а сваки учесник турнира гусле-сувенир.

С. Г.

Успјех „Милочера“

На екипном шампионату Црне Горе одржаном од 8. до 10. јуна у Титограду екипа Шахонског клуба „Милочера“ постигла је изванредан успјех, пласирајући се на друго место иза екипе „Титограда“, која је наступила

ла у најјачем саставу, предвођена мајстором Божидаром Ивановићем, прошлогодишњим прваком државе у шаху.

Све екипе учествовале су са по шест сениора, двије женске и двије омладинске табле. У екипи „Милочера“ импоновала је борбеност свих чланова, а то је било уједно и њихово главно оружје, пошто за припреме није било могућности, будући да је позив за такмичење услиједио само неколико дана пред његов почетак. У сутерetu с екипом „Титограда“, „Милочер“ је испуњио такву борбеност и вољу да постигање што бољег резултата, тако да су скоро све партије с далеко јачим противницима игране свих пет часова, а неке су завршаване тек послиje прекида.

Успјех овог младог спортског колективи доказ је да се, уз залагање чланства и минимална средства, могу постићи значајни резултати.

Војо Головић

ЗА ТИТОВ ФОНД

На сједници Збора радника Културног центра Будва, који је одржан 3. јула 1974. године, сви чланови овог колективи појединачно су се учлали у Титов фонд за школовање и стипендирање младих радника и радничке дјеце. Сваки члан колективи уложио је од 50—200 динара годишње, зависно од висине личног дохотка.